

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»
(ДУ ІЕПСР НАН УКРАЇНИ)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ НАУКОВОЇ
І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Київ – 2017

З початку 90-х років минулого століття світова спільнота розглядає сталий розвиток як магістральний напрям та необхідну передумову розширеного відтворення глобальної економіки з урахуванням соціальних, екологічних та природно-ресурсних обмежень, свідченням чого стали міжнародні форуми планетарного масштабу, де були сформульовані цілі сталого розвитку. В Україні перспективи та механізми переведення національного господарства на модель сталого розвитку перебували в площині декларацій та, в кращому випадку, формування концептуальних засад. Знаковою подією стала розробка ДУ ІЄПСР НАН України в 2012 році Національної парадигми сталого розвитку за участю великої кількості науково-дослідних інститутів НАН України суспільного, технічного та природничого спрямування.

У зв'язку з поглибленням кризових явищ в економіці України, а також враховуючи підсумки Конференції Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку 2012 року «Ріо+20» та положення Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015, все інтенсивніше почали луhati думки представників вищих гілок влади та експертного середовища стосовно перегляду пріоритетів сталого розвитку національного господарства. Звуження внутрішніх інвестиційних можливостей, низький рівень інвестиційної привабливості навіть найбільш ліквідних об'єктів, виведення значних обсягів вільних капіталів потребують від управлінських інститутів та наукових установ розглядати в іншому ракурсі перспективи та ресурсні можливості досягнення окремих пріоритетів, які мають обов'язково бути гармонізовані із 17 Цілями сталого розвитку (ЦСР), схваленими ООН. Необхідність корекції зазначених пріоритетів також зумовлена поглибленням процесів децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування, що зміщує центр тяжіння в досягненні окремих із них на рівень регіонів і територіальних громад.

В умовах кардинального переформатування центрів тяжіння у глобальному економічному просторі, особливо Східної Європи, перед Україною постало важливе завдання максимально ефективного використання ендогенних чинників соціально-економічного піднесення. Враховуючи те, що наша країна до цього часу де-факто не вступила у постіндустріальну фазу розвитку і не модернізувала виробничо-технічну базу та інфраструктуру матеріального виробництва до вимог п'ятого й шостого технологічного

укладу, у спектрі базових ендогенних чинників найбільш вагомими є природно-ресурсні. Більше того, високий рівень ресурсомісткості виробництва переважної кількості видів продукції та значна залежність від зовнішніх джерел постачання паливно-енергетичних ресурсів вимагають перегляду підходів до господарського освоєння власного природно-ресурсного потенціалу як фактора виробництва та базової детермінанти зміцнення енергетичної самодостатності країни. Все це потребує вдосконалення методологічного й прикладного інструментарію економічних досліджень, пов'язаних із застосуванням сучасних форм, методів та механізмів економічного регулювання природокористування.

Необхідність інтеграції нашої країни в глобальну архітектуру сталого розвитку, як того вимагають ЦСР, змушують з принципово нових позицій розглянути перспективи переведення національного господарства на модель сталого розвитку навіть в умовах загострення зовнішніх ризиків та звуження ресурсної бази розширеного відтворення суспільного продукту.

Не дивлячись на всі складнощі, які переживає держава, скрутне фінансово-економічне і соціальне становище, в Україні розпочалась і продовжується робота зі встановлення і реалізації зазначених цілей сталого розвитку до 2030 року. Поступово реалізується, хоча і дуже важко, задекларована Президентом України на Саміті ООН у вересні 2015 року конструктивна позиція щодо досягнення Україною ЦСР на національному рівні, задля чого держава здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. ЦСР, на переконання Глави держави, служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні.

Саме виходячи з цього, незважаючи на сьогодишнє ставлення до науки, надзвичайно важливою є необхідність науково-консультативної підтримки і забезпечення реалізації цього процесу, використовуючи прагматичну функцію економіки природокористування, високий інтелектуальний потенціал науковців Інституту, значні фундаментальні і прикладні розробки вчених за багато десятків років.

На економістів-екологів сьогодні, як ніколи, лягає велика відповідальність за розробку актуальних проблем у цій сфері, наукове забезпечення практичної реалізації отриманих результатів, виходячи із вимог сьогодення, досвіду країн ЄС, локальних і глобальних викликів, які постають перед країною.

укладу, у спектрі базових ендогенних чинників найбільш вагомими є природно-ресурсні. Більше того, високий рівень ресурсомісткості виробництва переважної кількості видів продукції та значна залежність від зовнішніх джерел постачання паливно-енергетичних ресурсів вимагають перегляду підходів до господарського освоєння власного природно-ресурсного потенціалу як фактора виробництва та базової детермінанти зміцнення енергетичної самодостатності країни. Все це потребує вдосконалення методологічного й прикладного інструментарію економічних досліджень, пов'язаних із застосуванням сучасних форм, методів та механізмів економічного регулювання природокористування.

Необхідність інтеграції нашої країни в глобальну архітектуру сталого розвитку, як того вимагають ЦСР, змушують з принципово нових позицій розглянути перспективи переведення національного господарства на модель сталого розвитку навіть в умовах загострення зовнішніх ризиків та звуження ресурсної бази розширеного відтворення суспільного продукту.

Не дивлячись на всі складнощі, які переживає держава, скрутне фінансово-економічне і соціальне становище, в Україні розпочалась і продовжується робота зі встановлення і реалізації зазначених цілей сталого розвитку до 2030 року. Поступово реалізується, хоча і дуже важко, задекларована Президентом України на Саміті ООН у вересні 2015 року конструктивна позиція щодо досягнення Україною ЦСР на національному рівні, задля чого держава здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. ЦСР, на переконання Глави держави, служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні.

Саме виходячи з цього, незважаючи на сьогодишнє ставлення до науки, надзвичайно важливою є необхідність науково-консультативної підтримки і забезпечення реалізації цього процесу, використовуючи прагматичну функцію економіки природокористування, високий інтелектуальний потенціал науковців Інституту, значні фундаментальні і прикладні розробки вчених за багато десятків років.

На економістів-екологів сьогодні, як ніколи, лягає велика відповідальність за розробку актуальних проблем у цій сфері, наукове забезпечення практичної реалізації отриманих результатів, виходячи із вимог сьогодення, досвіду країн ЄС, локальних і глобальних викликів, які постають перед країною.

Для цього необхідно:

- сформувати модель переходу національної економіки на траєкторію сталого розвитку в умовах загострення екзогенних ризиків, посилення природно-ресурсних обмежень та поглиблення інституціональних перетворень;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети та сформувати інституціональне підґрунтя нарощення природно-ресурсної бази сталого розвитку України через запровадження сучасного інструментарію фінансово-економічного регулювання природокористування;
- розробити ефективну систему управління природно-техно-генною та екологічною безпекою в умовах децентралізації влади в контексті вибору траєкторії сталого розвитку регіонів України.

Мета стратегії полягає в баченні розвитку Інституту на основі реалізації системи заходів і завдань, направлених на збереження і примноження позицій провідної наукової установи з економіки природокористування та сталого розвитку в Україні, посилення міжнародної співпраці з науковими школами і установами Європи і світу.

Зазначена стратегія розвитку має базуватись на наступних тематичних напрямках: виконання та координація наукових досліджень; впровадження наукових результатів у суспільну практику, їх комерціалізація та репрезентація; комунікація та зв'язки; кадрова політика; розвиток інфраструктури та соціальна політика. Кожен із напрямів має бути втілений у життя шляхом реалізації низки відповідних заходів.

ВИКОНАННЯ ТА КООРДИНАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

- проведення комплексних наукових досліджень за пріоритетними напрямами, затвердженими Президією НАН України;
- формування парадигмального концепту переходу національного господарства України на траєкторію сталого розвитку;
- розробка сучасного інструментарію фінансово-економічного регулювання природокористування;
- формування системи управління природно-техногенною та екологічною безпекою на національному, регіональному та локальному рівнях з урахуванням вимог природоохоронних конвенцій і директив ЄС;
- координація наукових досліджень і виконання функцій головної установи з розробки та реалізації відповідних цільових програм наукових досліджень НАН України, зокрема – Цільової програми наукових досліджень Відділення економіки НАН України «Траєкторія сталого розвитку України

до 2030 року»;

- організація досліджень за прикладною тематикою, що становить інтерес для замовників;
- активізація роботи щодо конкурсної тематики та участі в конкурсах за підтримки зарубіжних організацій та фондів.

ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ЇХ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ТА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ

- практична імплементація отриманих результатів наукових досліджень у суспільну практику (наукові доповіді, аналітичні матеріали, методики);
- використання результатів НДР для підготовки проектів нормативно-правових та законодавчих актів у сфері природокористування та сталого розвитку (проекти Законів України, Указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України);
- залучення науковців Інституту до проведення експертної діяльності на всіх рівнях (загальнодержавному, регіональному, локальному);
- підтримка видавничої діяльності науковців і забезпечення можливостей публікацій наукових праць у реферованих та зарубіжних джерелах;
- забезпечення функціонування та удосконалення сайту Інституту, популяризація результатів наукових досліджень, розміщення експертних висновків науковців за актуальною проблематикою та нових наукових здобутків (теорія, методологія, моделі, методики тощо);
- популяризація ролі та досягнень економіки природокористування, як галузі економічної науки, серед управлінців, освітян, громадських організацій та у суспільстві в цілому.

КОМУНІКАЦІЯ ТА ЗВ'ЯЗКИ

- подальший розвиток зв'язків з органами виконавчої, законодавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами і установами;
- забезпечення участі науковців в роботі сформованих міністерствами, відомствами, органами місцевого самоврядування робочих груп з підготовки актуальних матеріалів у сфері природокористування та охорони довкілля;
- подальший розвиток співпраці з галузевими академіями наук, науковими установами, вищими навчальними закладами, громадськими організаціями;
- розвиток міжнародних зв'язків шляхом укладання угод про співпрацю в галузі фундаментальних та прикладних досліджень у сфері економіки природокористування та сталого розвитку.

КАДРОВА ПОЛІТИКА

- проведення систематичної кадрової роботи, спрямованої на ефективну розстановку, зростання, підготовку та перепідготовку кадрів, їх заохочення і стимулювання;

- підтримка та забезпечення професійного зростання молодих вчених, підготовки фахівців через аспірантуру та докторантуру Інституту;

- підтримка діяльності Ради молодих вчених, забезпечення їх мотивації щодо участі в розробках на вітчизняному і міжнародному рівнях;

- забезпечення високого наукового рівня підготовки докторів філософії;

- залучення талановитої молоді (зокрема, випускників вищих навчальних закладів) до навчання в аспірантурі Інституту з подальшим працевлаштуванням;

- продовження практики проведення регулярних методологічних семінарів, інформаційного обміну між структурними підрозділами та апробації отриманих наукових результатів на робочих нарадах, семінарах, засіданнях вчених рад;

- сприяння участі науковців установи у програмах стажування та підвищення кваліфікації;

- забезпечення ефективної діяльності адміністративно-управлінського персоналу;

- підвищення відповідальності науковців при проведенні наукових досліджень і організаційної діяльності.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ

- забезпечення дотримання етичних норм наукового співтовариства;

- сприяння вирішенню соціальних питань та зростанню заробітної плати, виходячи з норм законодавчих актів;

- заохочення діяльності ефективно працюючих співробітників і забезпечення їх професійного росту;

- покращення стану робочих приміщень Інституту;

- забезпечення функціонування локальної (внутрішньої) комп'ютерної мережі та оновлення програмного забезпечення і комп'ютерів.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ ТА ЙОГО ВІДДІЛІВ

Враховуючи напрями розвитку науки і техніки, встановлені законодавством, визначаються наступні перспективні напрями наукової і

науково-технічної діяльності інституту.

1. Фінансово-економічне регулювання природокористування в умовах глобальних та локальних викликів і загроз.

2. Стратегічне управління природно-техногенною та екологічною безпекою у форматі сталого розвитку.

3. Соціоекологічна модель розвитку територіальних громад.

4. Комплексна міждисциплінарна проблема: Розробка моделі переходу національної економіки на траєкторію сталого розвитку в умовах загострення екзогенних ризиків, посилення природно-ресурсних обмежень та поглиблення інституційних перетворень.

Перспективи розвитку наукових досліджень інституту пов'язуються із обґрунтуванням новітніх поглядів та пропозицій щодо формування загальної політики просторового сталого розвитку держави на засадах використання децентралізованих методів управління. При цьому в якості базових цільових орієнтирів методології досліджень визначено системність організаційних трансформацій, інноваційність форм управління, комплексність оцінювання результатів діяльності та пріоритетність фінансово-економічних механізмів досягнення результатів у раціональному використанні природних ресурсів.

Виходячи з цього, перспективними напрямками наукових досліджень відділів інституту є наступні.

Відділ комплексної оцінки та управління природними ресурсами:

1. Системні засади просторової організації сталого розвитку територіальних утворень.

2. Інноваційні форми та технології управління природними ресурсами.

3. Комплексне оцінювання екосистемних функцій простору.

4. Організаційно-економічні механізми використання природно-ресурсних активів.

Відділ економічних проблем водокористування:

1. Концептуальні засади імплементації сучасних форм організації водогосподарської діяльності в умовах децентралізації влади в Україні.

2. Формування інституціонального середовища фінансово-економічного забезпечення розвитку водогосподарського комплексу України.

3. Оцінка основних тенденцій використання водо-ресурсного потенціалу в національному господарстві в умовах загострення екологічних обмежень.

4. Формування системи інтегрованого управління водними ресурсами в

контексті переходу національної економіки на траєкторію сталого розвитку.

Відділ проблем економіки земельних і лісових ресурсів:

1. Концептуальні засади взаємодії природоресурсного та ринкового циклів розвитку, визначення функціональних і галузевих характеристик у частині земельних й лісових ресурсів.

2. Формування базових оціночних комплексів використання земельних та лісових ресурсів у контексті економічних трансформацій держави.

3. Системний конструкт фінансово-економічного механізму регулювання аграрного природокористування та господарського освоєння лісоресурсного потенціалу

4. Трансформація інституціонального середовища у напрямі імплементації новітньої системи управління земельними та лісовими ресурсами в умовах розвитку процесів децентралізації

5. Визначення теоретико-методологічних засад соціоекологічної парадигми трансформації політики сільського розвитку з позицій формування об'єднаних територіальних громад в Україні.

Відділ природно-техногенної та екологічної безпеки:

1. Визначення характеру трансформації сутнісних ознак природно-техногенної безпеки у контексті четвертої промислової революції в Україні.

2. Концептуальні підходи до гарантування екологічної та природно-техногенної безпеки в системі пріоритетів сталого розвитку.

3. Структурування інституціонального середовища гарантування екологічної та природно-техногенної безпеки в контексті європейського співробітництва та процесів децентралізації в Україні.

4. Концептуальні засади формування фінансово-економічного механізму гарантування екологічної та природно-техногенної безпеки за умов трансформації соціально-економічного простору України.

Відділ економічних проблем екологічної політики та сталого розвитку:

1. Трансформація національної екологічної політики у контексті децентралізованої системи врядування соціально-економічним розвитком України.

2. Інноваційний організаційно-економічний механізм реалізації екологічної політики на засадах сталого просторового розвитку.

3. Особливості національної політики реалізації регіональних та локальних програм сталого просторового розвитку.

4. Науково-методичний супровід виявлення заподіяних збитків та

нематеріальних втрат при реалізації локальних проєктів сталого просторового розвитку.

Втілення в життя зазначених напрямів є цілком реальним завдяки тому, що в Державній установі «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» наявні фундаментальні і прикладні напрашування, потужний науковий потенціал для проведення досліджень за новими стандартами, враховуючи виклики сьогодення та потреби держави і суспільства. Стратегічний розвиток нашої установи має забезпечити поєднання «досвіду і молодості», маю на увазі надзвичайно потужний інтелектуальний, науковий потенціал вчених старшого покоління і креативність, мобільність та завзятість молодих вчених Інституту. Конструктивізм, професіоналізм, відповідальність, почуття патріотизму і відданість справі, якій служить колектив установи, є тими фундаментальними підвалинами, завдяки яким він може вирішувати, на засадах транспарентності, колегіальності рішень, креативності, підтримки високих стандартів наукової діяльності, важливі завдання, що і складає стратегію діяльності дирекції на наступні п'ять років.

* * *

Стратегія розвитку та перспективні напрями наукової і науково-технічної діяльності узгоджуються з Концепцією розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 роки, схваленою постановою Президії НАН України від 25.12.2013 № 187, план з реалізації завдань і заходів якої затверджено розпорядженням директора ДУ ІЄПСР НАН України від 10.06.2014 № 10.

Стратегію розвитку та перспективні напрями наукової і науково-технічної діяльності Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» схвалено вченою радою 20 грудня 2017 року, протокол № 11.